

Zasady dobrej praktyki używania symboli państwowych przez administrację publiczną oraz placówki oświatowe

Zasady dobrej praktyki są zbiorem wskazówek na temat właściwych sposobów używania i postępowania z godłem i barwami państwowymi, zapewniających tym symbolem należną cześć i szacunek, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz wielowiekową tradycją. Poniższe zasady, przeznaczone dla administracji publicznej oraz placówek oświatowych, zostały ustalone na podstawie powszechnie uznanych praktyk i doświadczeń innych krajów, wyników dyskusji z udziałem przedstawicieli różnych szczebli administracji publicznej oraz specjalistów z dziedziny heraldyki i weksylologii oraz opinii kierowników jednostek objętych kontrolą NIK.

1. Podstawowe zasady

- Godło i flaga są symbolami państwa, do których należy się odnosić z należną czcią i szacunkiem – chcemy być szanowani – szanujemy swoje znaki
- Znaki państwowe mają pierwszeństwo przed każdym innym znakiem, np. znakami samorządowymi, organizacji, instytucji itp.
- Miejscem pierwszym (uprzywilejowanym) jest zawsze prawa strona osoby stojącej tyłem do budynku lub na prawo od godła, patrząc od strony godła (tj. kierunek, w którym patrzy orzeł). W heraldyce przyjmuje się odwrotny kierunek patrzenia, tj. nie z punktu widzenia obserwatora, ale z punktu widzenia godła lub flagi.
- Znaki państwowe gospodarza mają pierwszeństwo przed równorzędnymi im w hierarchii znakami państwa, w imieniu którego odbywa się wizyta władz państwowych.
- Tradycyjne godło i flaga pełnią rolę szczególnych znaków informacyjnych – należy je umieszczać w takich miejscach i w takiej liczbie, aby tę rolę spełniały; przy zwielokrotnieniu stają się dekoracją.

2. Dobre praktyki dotyczące używania symboli

2.1. W instytucji zobowiązanej do używania godła i wywieszania flagi RP zapisy określające odpowiedzialność za używanie symboli państwowych powinny być wprowadzone do regulaminu organizacyjnego lub innego dokumentu określającego zadania komórek organizacyjnych jednostki oraz do zakresów obowiązków odpowiedzialnych pracowników. Odpowiedzialność powinna obejmować w szczególności:

- właściwe umieszczanie godła i flagi,
- okresowe sprawdzanie ich stanu,
- wymianę zużytych,
- terminowe wywieszanie flag,
- zbieranie flag wycofanych z użytku w celu ich godnego zniszczenia.

Pracownik jednostki odpowiedzialny za gospodarowanie symbolami państwowymi powinien przynajmniej raz w roku sporządzić sprawozdanie z wykonanych obowiązków.

2.2. Używanie godła i flagi muszą być zgodne z wzorami określonymi w ustawie. W związku z tym przy zakupie nowych godeł i flag należy upewnić się, że są zgodne z wzorami zawartymi w ustawie (żądać poświadczenia producenta o zgodności lub przynajmniej porównać z wzorami zawartymi w ustawie). W Polsce nie ma wymogu uzyskania licencji na produkcję godeł i flag odpowiadających wzorem ustawowym. W rezultacie dostępne na rynku godła i flagi często nie spełniają wymogów ustawowych (np. niezachowanie wymaganych proporcji, kolorów, odcieni, kształtów itp.).

2.3. Godła i flagi powinny być utrzymywane w czystości i w dobrym stanie fizycznym, tj. niezniszczone, nieuszkodzone, niezgniecione, niepostrzępione, niewybladłe itp. Przydatne jest określenie minimalnej częstotliwości wymiany flag na czyste oraz czyszczenia godeł. Natychmiast należy reagować w przypadkach zanieczyszczenia (np. spowodowanego warunkami atmosferycznymi) lub uszkodzenia.

2.4. Godła i flagi powinny być przechowywane w czystym pomieszczeniu, w sposób zabezpieczających je przed zniszczeniem lub kradzieżą.

2.5. Wycofane z użycia godła i flagi nie mogą być wyrzucane do śmietnika, lub porzucane w przypadkowych miejscach, ale powinny być gromadzone i niszczone w sposób godny, najlepiej palone, po pozbawieniu ich cech używalności. Przed zniszczeniem flaga powinna być rozcięta, aby rozdzielić barwy. Metalowe tablice z godłem należy dokładnie zamalować przed zezłomowaniem lub pociąć.

2.6. Instytucje zobowiązane do używania godła i flagi RP powinny prowadzić ewidencję przychodów (zakupy) oraz rozchodów (protokoły niszczenia.)

3. Godło

4. Flaga

- Flaga państwowa może być wyeksponowana na stałe przed urzędem, np. przy wejściu, w celu podkreślenia, że jest to urząd państwowy; w nocy flaga powinna być oświetlona.
- Rozróżnienie w ustawie: flagę podnosi – wyciąga na maszt przed budynkiem lub na dachu (oznacza to, że każdy urząd powinien mieć maszt), umieszczać – na drzewcu na ścianie budynku lub wewnątrz.
- Zgodnie z ogólnie przyjętym zwyczajem flagę podnosi się do godziny 8:00 rano, a opuszcza się z zachodzie słońca.

Sposób eksponowania flagi przez jednostkę (przed oficjalną siedzibą, na zewnątrz i wewnątrz) powinien służyć przekazaniu odpowiedniego komunikatu:

na dachu siedziby – informację, że głowa państwa przebywa w swojej siedzibie lub organ kolegiálny obraduje;

przed budynkiem – podkreśla publiczny charakter obiektu;

wewnątrz – potwierdza komunikaty zewnętrzne, a w przypadku wystawienia jej obok godła państwa lub organizacji dopełnia symbolikę państwową lub organizacyjną;

umieszczenie większej liczby flag państwowych jest oficjalną dekoracją akcentującą uroczystość państwową lub narodową.

4.1. Siedziba urzędu:

- uroczystości, rocznice i święta państwowe:
- - flaga podniesiona na lub przed siedzibą, a ponadto budynek powinien być dodatkowo udekorowany flagami;
- - flagi powinny być podniesione najpóźniej do godziny 8:00;
- - jeżeli uroczystość, rocznica lub święto przypada w przeddzień dni wolnych od pracy, flagi mogą być podniesione przez kilka dni, z tym że jeżeli są pozostawione na noc, to powinny być oświetlone;
- - w celu zapewnienia jednolitego wykonania przez administrację publiczną ustawowego obowiązku wywieszania flagi państwowej z okazji uroczystości, rocznic oraz świąt państwowych o charakterze ogólnokrajowym, wskazane jest coroczne ogłaszanie przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów wykazu dni, w których flaga powinna być wywieszona. Na szczeblu regionalnym lub lokalnym coroczne listy dodatkowych obchodów o charakterze miejscowym może ogłaszać właściwy organ;
- jeżeli w budynku znajduje się kilka urzędów, flagę wywiesza urząd, który zarządza budynkiem;
- wielkość flagi powinna być dostosowana do wielkości obiektu (nieodpowiednie jest umieszczanie bardzo małej flagi na dużym obiekcie lub odwrotnie) oraz warunków otoczenia (np. zbyt długa flaga, sięgająca głów przechodniów).

4.2. Szczegółowe wskazówki dotyczące postępowania z flagą państwową:

- na fladze nie wolno umieszczać ani przyczepić do niej żadnego znaku, litery słowa, liczby, czy jakiegokolwiek rysunku;
- gdy flaga jest wywieszona, powinna zajmować pozycję uprzywilejowaną;
- flaga powinna być zabezpieczona przed zniszczeniem, zerwaniem lub upadkiem na ziemię;
- podczas ulewy lub przy bardzo silnym wietrze flagę należy zdjąć lub, jeżeli musi być wywieszona (np. podczas wizyty oficjalnej) należy dbać, aby nie uległa zniszczeniu lub zerwaniu. O ile do tego dojdzie, należy ją bezzwłocznie zdjąć;
- flaga powinna być wciągana na maszt i opuszczana w sposób energiczny, a jeżeli podczas jej podnoszenia jest wykonywany hymn, tempo podnoszenia flagi należy dostosować do czasu wykonywania hymnu (zacząć i skończyć jednocześnie);

- jeżeli flaga RP jest umieszczona na pojeździe, powinna znajdować się po jego prawej stronie;
- jeżeli flaga jest umieszczona na podium mówcy, powinna znajdować się na prawo od mówcy; zwróconego twarzą do słuchaczy lub płasko na ścianie, nad mówcą lub za nim;
- po przecięciu wstęgi w barwach państwowych z okazji uroczystości otwarcia jakiegoś obiektu lub odsłonięcia pomnika, wstęgę należy zabezpieczyć, aby nie upadła na ziemię, nie leżała na ziemi, ani nie była deptana;
- jeżeli używa się flagi do przykrycia posągu lub pomnika podczas uroczystości jego odsłaniania, nie można dopuścić, aby flaga upadła na ziemię;
- w przypadku ogłoszenia żałoby narodowej flagę wywieszają opuszczoną do połowy masztu w ten sposób, że podnosi się ją do samej góry, a następnie opuszcza do połowy masztu. Przy jej zdejmowaniu podobnie, należy najpierw podnieść ją do samej góry następnie opuścić całkowicie. Jeżeli nie ma takiej możliwości (brak masztu) żałobę można wyrazić wywieszając czarną flagę na pozycji na lewo od flagi państwowej lub poprzez przymocowanie do drzewca czarnej wstęgi;
- instytucja odpowiedzialna za organizację obchodów, podczas których używane są flagi z papieru, powinna zapewnić odpowiednie warunki do ich zebrania po zakończeniu uroczystości oraz odpowiedniego zniszczenia. Flagi nie powinny być wyrzucane do śmietnika ani rzucone na ziemię.

4.3. Ekspozycja flagi RP z innymi flagami, np. organizacji krajowych, innych krajów lub organizacji międzynarodowych:

- jeżeli wraz z flagą RP ekspozycją są flagi różnych krajów i organizacji, maszty powinny być tej samej wysokości;
- flaga RP powinna być podnoszona jako pierwsza i opuszczana jako ostatnia;
- flaga państwowa nie powinna być wywieszana na jednym maszcie lub drzewcu razem z inną flagą lub flagami;
- jeżeli flaga państwowa jest ekspozycją w jednej linii z innymi flagami (np. samorządowymi) lub flagami innych krajów, powinna zajmować pozycję uprzywilejowaną, tj. skrajną na prawo;
- flagi organizacji międzynarodowych (np. Unia Europejska lub NATO) nie mają statusu flag państwowych i powinny zajmować drugie miejsce w stosunku do flagi państwowej, tj. po lewej stronie;
- flaga Unii Europejskiej powinna być wywieszona na stałe na budynkach, w których mieszczą się siedziby agend UE oraz na granicach stanowiących granicę zewnętrzną UE. W innych miejscach flaga UE może być wywieszona w dniach wyborów do Parlamentu Europejskiego, oficjalnych wizyt z udziałem przedstawicieli Unii Europejskiej oraz 9 maja, w Dniu Europy. Ponadto, w celach informacyjnych, flaga UE może być wywieszana na jednostkach realizujących programy unijne.

Zasady dobrej praktyki dla obywateli

- Wywieszajmy flagi, aby uczcić ważne uroczystości, rocznice i święta państwowe.
- Flagi możemy wywieszać również wówczas, kiedy chcemy uczcić ważne wydarzenia naszego życia prywatnego. Tak robi się w wielu krajach.
- Flaga z godłem nie powinna być używana przez obywateli, ponieważ jest zastrzeżona wyłącznie dla grup podmiotów określonych w ustawie (placówki dyplomatyczne, lotniska, samoloty cywilne podczas lotów za granicą, kapitanaty portów, na statkach morskich).
- Flaga, która wywieszamy powinna być czysta, wyprasowana.
- Wywieszona flaga powinna być przymocowana w taki sposób, aby nie uległa zerwaniu, np. przywiązana lub przymocowana pinezką do drzewca.
- Flaga powinna być tak umieszczana, aby nie dotykała podłoża, podłogi lub nie była zamoczona w wodzie.
- Jeżeli flaga zaplącze się dookoła drzewca, trzeba ją rozplątać. Zaplątana flaga nie jest ozdobą.
- Jeżeli flaga jest w stanie nie nadającym się już do użytku, powinna być zniszczona w sposób godny, najlepiej przez spalenie lub pocięcie w taki sposób, aby rozdzielić barwy.
- Flaga z papieru używana podczas różnego rodzaju uroczystości, nie powinna być porzucona, wyrzucona na śmietnik, ale zniszczona w sposób godny.
- Podczas ceremonii podnoszenia albo opuszczania flagi, lub gdy flaga jest niesiona podczas pochodu, przemarszu, przeglądu, wszystkie osoby, z wyjątkiem tych, które są w mundurach, powinny być zwrócone twarzą do flagi i przyjąć postawę wyprostowaną.
- Nie wywiesza się godła ani flagi, jeżeli są one brudne, podarte, splowiałe lub pomazane.
- Flagi opuszczamy do połowy masztu tylko w szczególnych, określonych sytuacjach (żałoba).
- Drzewce lub maszt flagi przeznaczone są tylko do tego celu, nie umieszcza się na nich żadnych dekoracji ani znaków reklamowych.
- Na godle ani fladze nie należy umieszczać jakichkolwiek napisów, rysunków, znaków, liter, obrazków.
- Pamiętajmy, że flaga lub barwy wywieszane „do góry nogami” nie symbolizują już państwa polskiego.
- Trzeba zwracać uwagę na właściwą kolejność barw, jeżeli umieszczane są pionowo, kolor biały powinien znajdować się po lewej stronie płaszczyzny oglądanej z przodu.
- Osoby z umieszczonym na ubraniu wizerunkiem godła lub flagi powinny o tym pamiętać i zachowywać się godnie.
- Artystyczne przetworzenia wizerunków flagi lub godła nie mogą ich ośmieszać.
- Symboli państwowych nie umieszcza się na chusteczkach, serwetkach lub innych przedmiotach przeznaczonych do okresowego użycia i następnie wyrzucanych.
- Niedopuszczalne jest niszczenie lub uszkodzanie godła lub flagi ani niegodne zachowanie przy symbolach.
- Podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu państwowego obowiązuje zachowanie powagi i spokoju oraz zdjęcie nakrycia głowy (mężczyźni).

- Nie należy nadużywać symboli państwowych podczas akcji protestacyjnych organizowanych przez grupy zawodowe lub społeczne, jeżeli nie jest to związane z walką o dobro całego narodu.
- Symbole państwowe innych państw należy traktować z takim samym szacunkiem, jakiego oczekujemy od innych w stosunku do polskich symboli państwowych.

Opracowanie na podstawie publikacji Najwyższej Izby Kontroli Informacja o wynikach kontroli używania symboli państwowych przez organy administracji publicznej, Warszawa, kwiecień 2005 r. Pełny tekst „Informacji” znajdują Państwo pod adresem:

[https://www.pogotowieflagowe.pl/wyniki kontroli_nik_wytyczne dla instytucji panstwowych i obywateli.html#](https://www.pogotowieflagowe.pl/wyniki_kontroli_nik_wytyczne_dla_instytucji_panstwowych_i_obywateli.html#)